

УДК 37.013.42:371.13:165.195

**ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ:
ДУХОВНИЙ ВИМІР****Марія Швед***Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Дорошенка, 41, 79000 Львів, Україна*

Розкрито концептуальне бачення фахової підготовки соціальних педагогів, проаналізовано сутність феноменів “духовні цінності” і “духовна культура”. Охарактеризовано досвід професійних інститутів соціальної роботи та виокремлено основні цінності їхньої діяльності. Відповідно до завдань сучасної професійної підготовки майбутніх фахівців акцентовано на її духовному вимірі.

Ключові слова: духовність, морально-духовні цінності, духовна культура, підготовка соціальних педагогів.

Новому рівню осмислення проблем існування сучасної людини в суспільстві, її соціалізації, надання їй соціальної та соціально-педагогічної допомоги на всіх етапах її життєдіяльності слугує нова філософія соціально-педагогічної діяльності як культурно-історичного феномена. Вона виникла у зв'язку з такими явищами, як християнство, право, державність, культура, суспільна мораль та правила й норми суспільного життя. З огляду на це особливої актуальності набуває проблема підготовки фахівців до соціально-педагогічної діяльності на морально-духовних цінностях.

Професійна діяльність та професійна підготовка соціальних педагогів не залишилася поза увагою української педагогічної науки. Її дослідниками в різні періоди були В. А. Поліщук (професійна підготовка фахівців соціальної сфери: зарубіжний досвід); А. Й. Капська (професійно-етична культура соціального педагога); Безпалько О. В. (функції соціально-педагогічної діяльності); Л. І. Міщик (професійні якості соціального педагога); І. Д. Зверева (особливості соціально-педагогічної майстерності); Л.П. Коваль, І. Д. Зверева, С. Р. Хлебнік, С. П. Платонова, А.Мудрик, О. Г. Карпенко (професійні характеристики соціального педагога), П. М. Гусак (моделі підготовки соціального педагога).

Аналіз наукових праць українських і зарубіжних учених дав змогу виявити різні підходи до трактувань вихідних методологічних і теоретичних засад сучасної соціальної педагогіки як науки, а також до професійної підготовки. Причиною цьому є різні чинники, серед яких виділяються питання про різне трактування співвідношення понять соціальної педагогіки

та соціальної роботи. Наприклад, А. Капська, О. Безпалько, А. Міщик, Л. Коваль, Л. Штефан та інші вважають, що “соціальна педагогіка є окремою частиною соціальної роботи, тобто її складовою”; М. Гур’янова, В. Богарова, І. Зимняя, Л. Нікітіна та ін. надають перевагу положенню про те, що соціальна педагогіка охоплює соціальну роботу і є вихідною теоретичною основою для практичної соціальної роботи; а група науковців, серед яких Б. Вульф, А. Мудрик, М. Фірсов та інші ототожнюють соціальну педагогіку з соціальною роботою.

У своєму дослідженні розглядатимемо цю проблему розвитку і становлення двох важливих наукових напрямів соціальної педагогіки і соціальної роботи у взаємозв’язку і взаємодоповненні як такі, що знаходять точки дотику і у площині наукового знання, і в практичній діяльності, а проблему людини – в дихотомічній єдності як “людина, котра потребує допомоги” і “людина, котра допомагає” [8, с. 87–88].

Для сучасного розвитку суспільства характерне трактування поняття соціальна діяльність у контексті таких основних доктрин: християнства, філантропії, фемінізму та ін. [5, с. 49]. Ці доктрини мають безпосередній вплив на теорію і практику соціально-педагогічної діяльності. Зокрема, провідними ідеями, на яких ґрунтується сучасний професійний етичний кодекс соціального працівника, є релігійні [7, с. 182–183].

Незважаючи на те, що проблема надання соціальної допомоги з урахуванням релігійності як джерела духовності не є новою, наукових досліджень у цій царині, зокрема з питань підготовки соціально-педагогічних фахівців на духовних засадах, є недостатньо.

Термін “духовність” в “Українському педагогічному словнику” трактовано як індивідуальну вираженість у системі мотивів особистості двох фундаментальних потреб: ідеальної потреби пізнання й соціальної потреби жити, діяти “для інших”. Духовність здебільшого розглядають як ідеальні потреби пізнання, душевність – соціальні. Душевність характеризується добрим ставленням особи до людей, які її оточують, увагою, готовністю прийти на допомогу, розділити радість і горе, поради, підтримати. З категорією духовності збігається потреба пізнання світу, себе, сенсу і призначення свого життя. Людина духовна тією мірою, якою вона задумується над цими питаннями і прагне одержати відповідь на них. Втрата духовності рівнозначна втраті людяності [9, с. 217–218].

Духовність не зводиться лише до свідомості, вона є регулятором відповідного ставлення до навколишньої дійсності. Духовність охоплює світ, проникає у нього розумом, освоює почуттями, відтворює волею. Істинна людська життєдіяльність здійснюється лише на засадах глибокої духовності, складовими якої є почуття віри, надії, любові. На запитання “що таке духовність?” можна відповісти так: це – віра, наповнена надією і любов’ю.

Справедливою була би й інша відповідь: це – любов, виражена вірою і надією; або ж надія, пронизана любов'ю та вірою [3, с. 356].

Розглядаючи духовний вимір професійної підготовки соціальних педагогів, доцільно особливу увагу звернути на плекання духовних цінностей майбутнього фахівця і розвиток його духовної культури.

Поняття “цінність” (лат. *value*) психологи трактують як абстрактний і загальний принцип стосовно моделей поведінки у межах певної культури чи суспільства, який члени суспільства розглядають як дуже важливий. Філософи у поняття «цінність» вкладають позитивне чи негативне значення речей, подій, духовних витворів тощо для життєдіяльності певного суспільства, соціальної групи чи окремої людини.

У педагогічній науці та практиці поняття “цінності” та “гуманізм” часто вживають як синоніми, що відображають спільний світоглядний напрям професійної діяльності педагога. Державна національна програма “Освіта. Україна XXI століття” одним із напрямів реформування освіти визначає підготовку нової генерації вчителів з високим загальним рівнем педагогічної культури, які б втілювали в життя головні принципи перебудови освіти, а саме: гуманізації, гуманітаризації, демократизації, етизації, диференціації, індивідуалізації.

Термін “гуманізм” у філософському розумінні означає визнання цінності людини як особистості, її права на вільне волевиявлення, вільний розвиток і гідне життя.

Психологи вважають, що сутність гуманізму полягає в зумовленій моральними цінностями установці на інших, здатності до переживання за них, співчуття, співучасті й співпраці. Педагоги ж переконані, що гуманізм означає людяність, рису характеру особи, яка найповніше виявляється у любові та повазі до людей і передбачає високий рівень вимогливості.

В основі соціально-педагогічної діяльності лежать цінності, а саме:

- повага до особи клієнта, визнання її гідності, незважаючи на вік, стать, національність, релігійну приналежність тощо;
- у процесі професійного втручання не звинувачування особи у її вчинках, діях, способі життя;
- право на самовизначення і самоствердження особи (кожна людина має право самостійно вирішувати? як їй жити);
- у процесі професійного втручання опора на позитивні, на сильні сторони діяльності особи;
- дотримання професійної етики соціально-педагогічної діяльності.

І найвища цінність – це цінність людського життя, яке не можна узалежнювати від суб'єктивного ставлення до нього окремої людини чи нації. Життя не можна робити предметом чийогось довільного особистого смаку чи уподобання. Вкрай небезпечно вимірювати цінність людського життя

залежно від ступеня розвитку тієї чи іншої людини та її “корисності” для суспільства. Отже, цінність людського життя є об’єктивною і полягає в самому житті.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що в наш час помітно зріс інтерес до духовних цінностей. Українські та зарубіжні вчені провели низку цікавих теоретичних та емпіричних досліджень, розглядаючи цінності як нормативні установки та інтегруючі категорії суспільного розвитку; домінуючі інтереси, що формують певний тип людини; засоби задоволення потреб; соціально значимі цілі й моральні ідеали, що регулюють поведінку та ін.

Поняття цінностей є важливим у соціально-педагогічному вимірі, оскільки його можна трактувати як ідеї (ідеали), переконання, на які можна спиратися під час прийняття рішень. Їх важко оцінити об’єктивними критеріями, вони цілком суб’єктивні, найчастіше їх може поділяти група людей. Цінності можуть змінюватися з часом і можуть бути різними для різних культурних середовищ.

Отже, цінності є життєво важливим компонентом як підготовки соціального педагога, так і практики соціально-педагогічної діяльності. Адже соціальні педагоги є морально відповідальними за свої дії і перед своїми клієнтами й колегами, і перед своїми працедавцями (а також перед державою). Наявний безпосередній зв’язок між цінностями та діями. Коли соціально-педагогічний фахівець приймає рішення, воно спирається на певну сукупність цінностей, отже, і його дії можна оцінити відповідно до них. Правомірним є твердження про те, що цінності – це не просто ідеали, це набір критеріїв для прийняття рішень.

Цікавим з огляду нашого дослідження є досвід професійних інститутів соціальної роботи, наприклад, Центральної ради з підготовки та навчання соціальних працівників (CCETSW) у Великій Британії, Британської асоціації соціальних працівників (BASW) і Національної асоціації соціальних працівників США (NASW), які заявляють, що соціальна робота узагальнюється в певній сукупності цінностей, і що компетентні соціальні працівники повинні бути спроможними діяти відповідно до цих цінностей.

Для прикладу наведемо п’ять основних цінностей (засад професійної соціальної роботи), які Шуламїт Рамон перелічує у своїй книзі “Beyond Community Care” [2]:

1. *Наснаження (Empowerment)* – необхідність працювати з людьми, які стали клієнтами, так щоб вони змогли відновити і використовувати свої особисті громадські і людські здатності. Найважливіші люди відчують брак впливу в суспільстві, особливо якщо вони мають певні порушення. Вони часто підлягають маргіналізації та ізоляції і тому можуть бути позбавлені нормальних можливостей діяти і бути незалежними в суспільстві.

2. *Насамперед – людина (People first)*. У кожної людини є право одержувати підтримку від суспільства у скрутних обставинах не тільки тому, що це може принести вигоду, а в ім'я розвитку людських можливостей і для збагачення нематеріального боку нашого життя. Особи з порушенням і без них мають багато спільного, коли йдеться про їхній потенціал стати корисними і цінними для суспільства і для самих себе. Тому кожній людині повинні бути гарантовані гідність та права, навіть якщо не всі можуть їх однаково застосовувати.

3. *Повага до особистості (Respect for persons)* – це один із привілеїв соціалізованої людини (члена співтовариства). У різних соціальних і культурних групах є багато різноманітних засобів демонстрації поваги. Повага також вимагає дозволяти людям робити помилки й інколи чинити неправильно. Обходитися з людьми так, ніби вони завжди мають рацію або завжди її не мають, було б однаково проявом неповаги. Доцільно запровадити принцип діяльності, за яким добре обслуговування має відповідати вимогам кожного члена співавторства та його почуттю власної гідності. Це таке обслуговування, яким ми самі захотіли би скористатися.

4. *Право на визначення (The right to self determination)* означає право кожного розв'язувати свої проблеми відповідно до своєї спроможності приймати розумні рішення, а також із позиції, що людина знає саму себе глибше і краще за інших. Це цілком суперечить поширеному переконанню, що професіонал знає краще. Професіонал зобов'язаний пояснити свої професійні знання доступно іншій людині. Право на самовизначення також припускає, що ухвалення рішення – загальнодоступний процес, якому можна навчити (це право також охоплює право помилятися).

5. *Право на залежність (The right to dependence)*. Люди за своєю природою взаємозалежні: кожен має право на взаємну залежність і підтримку в разі потреби. Взаємозалежність – позитивний і цілком нормальний стан. Люди живуть у спільноті і залежать один від одного. Зростання незалежності не заперечує цієї цінності, оскільки воно припускає, що жодна особа не може бути цілком самодостатньою; самодостатність – не ідеал. Періодично люди стають залежними від інших на більше чи менше тривалий час з різних причин.

Особливе значення у формуванні майбутнього мають духовні цінності – сукупність ідей, норм поведінки, дій, за допомогою яких відбувається задоволення духовних потреб особи. Філософсько-богословські науки, будучи аксіологічною системою, виконують роль інтерпретатора цінностей.

Духовність – якісна характеристика свідомості людини і не лише свідомості. До духовності можна віднести й дії людини, її вчинки, життя. Духовність – це атрибут людини як суб'єкта. На противагу бездуховності – втрати людиною її суб'єктивних якостей і перетворення людини в простий

об'єкт. Доцільно виокремити три аспекти духовності: естетизм (орієнтація на естетичні цінності життя), етизм (тяжіння до певної парадигми поведінки) і теоретизм (апеляція до теоретичних аргументів у житті). Абсолютизація одного з аспектів духовності веде до її однобічного вияву. В аксіологічному відношенні традиційними складовими духовних цінностей є істина, добро, краса. Досягнення духовних цінностей є головним завданням, поставленим перед людиною в житті.

Отже, цінності створюють прагматичні критерії, які спрямовують наші дії в житті та професійній діяльності. Вони важливі для структурування взаємовідносин соціального працівника і соціального педагога з клієнтом і виявлення головних особливостей цих стосунків.

Соціально-педагогічна робота в кінцевому підсумку спрямована на те, щоб надати можливість клієнтові стати незалежним або, принаймні, зменшити його залежність від професійної допомоги [6, с. 37-38].

У формуванні особистості соціального педагога вчені виділяють два головних аспекти: професійний і культурний (особистісний). Отже, вищий навчальний заклад покликаний не лише давати знання, формувати професійні навички і вміння, а й плекати особистість майбутнього фахівця. Культурний педагог – це не взірць формально-етикетної шляхетності, а інтелігентна людина за своєю найвищою духовною сутністю із творчим і гуманним способом світобачення, світосприймання. Саме культура є підґрунтям формування особистості педагога. У Великій Хартії університетів 1638 року в Сорбонні з метою їх об'єднання було проголошено, що вища школа є інститутом відтворення й передачі культури. Особливого значення саме сьогодні набуває вислів “від людини освіченої – до людини культурної”, що означає відродження національної інтелігенції, створення внутрішніх передумов для розвитку творчої індивідуальності. На думку С. С. Вітвицької, тільки в культурному середовищі можуть формуватися фахівці, здатні вільно й широко мислити, створювати інтелектуальні цінності, які так потребує сучасне суспільство.

Термін “культура” латинською означає “походження”, “обробка”, “опрацювання” людиною чогось природного. Згодом цей термін набуває іншого значення – культивування духу. Цицерон використовує цей термін для характеристики внутрішнього світу людини, маючи на увазі культуру душі. У середньовіччі існувало поняття духовної, розумової культури. В епоху Відродження до системи цінностей духовної культури долучаються ідеї гуманізму. Гуманісти доповнюють духовну культуру свободою суджень, сміливим критичним духом. На відміну від античних філософів, котрі дотримувалися думки “Пізнай самого себе”, філософи Ренесансу обрали іншу тезу – “Твори самого себе”. Духовна культура є процесом удосконалення самої людини.

Видатні вчені епохи Відродження започаткували нову світську культуру, не лише звернену до людини, а й похідної від неї. Культура відродження була орієнтована на індивідуальний тип духовної діяльності, який і сьогодні є своєрідним еталоном творчої особистості.

На думку П. Куліша, духовна культура вчителя повинна ґрунтуватися, з одного боку, на вкорінених у національній культурі й виражених у духовних цінностях, а з іншого, – на пізнавальній активності, які дають змогу вчителю розвивати та збагачувати професійні орієнтири. Проте принципово важливим є питання духовної свободи педагога. Він може професійно самореалізовуватися, лише усвідомивши можливості свободи, духовності, відповідальності, що дає йому можливість уникнути “духовного рабства” та укріплює силу суспільства [4].

Беручи до уваги те, що культуру розуміють, з одного боку, як сукупність духовних цінностей, а з іншого, – як діяльність, можна зробити висновок, що духовна культура – це те, що надає цілісності, зв’язує в єдину систему, впорядковує розрізнені елементи внутрішнього світу особистості. Вона охоплює як цінності, норми людського життя, естетичні, моральні, релігійні орієнтири, так і діяльність, що пов’язує в єдине ціле творення, поширення та збереження духовних цінностей.

Як головні методологічні підходи до розвитку духовної культури вчителя Є. І. Тесленко виділяє цивілізаційний, культурологічний, синергетичний і системний.

Цивілізаційний підхід орієнтує систему вищої педагогічної освіти на тенденції суспільного розвитку й досягнень наук, що пояснюють природничо-наукову картину світу, місце та призначення людини в ньому. Підхід дає можливість використання педагогічної спадщини з розвитку духовної культури особистості для розв’язання актуальних освітньо-виховних проблем школи як з урахуванням соціокультурної та етнічної специфіки суспільства, так і з опорою на духовну основу як ядро міжцивілізаційного синтезу взаємозбагачення педагогічних традицій та підходів.

Культурологічний підхід зумовлений поглибленням духовної кризи в країні та системою освіти, з одного боку, й усвідомленням змін у розумінні гуманістичного ідеалу, зокрема таких його рис, як індивідуальність, свобода, відповідальність, з іншого. Цей підхід звертається до традицій, звичаїв, основ народного життя, висвітлює питання генетичного коду культури, гуманістичного ідеалу.

Суб’єктно-інтегративний підхід зводиться до виділення компонентів духовної культури особистості вчителя й розгляду їх в єдності та взаємозв’язку. Він ґрунтується на синергетичній основі: принципи свободи суб’єкта, безперервності освіти, колективності, цілісності особистості, установки на смислово цінність особистості педагога, діалектику його

орієнтацій, позицій та професійного стилю; дає змогу бачити освоєння всіх педагогічних функцій навчально-виховної діяльності.

Отже, духовна культура вчителя повинна ґрунтуватися, з одного боку, на вкорінених у національній культурі і виражених у вигляді духовних цінностей, а з іншого, – на пізнавальній активності, інформативній динаміці, які дають змогу вчителю розвивати та збагачувати нормативи. Проте принципово важливим є питання духовної свободи педагога. Він може професійно самореалізуватися, лише усвідомивши можливості свободи, духовності, відповідальності. Це дає змогу вчителю уникнути “духовного рабства” та укріпити силу суспільства [9, с. 218-219].

Незважаючи на різні підходи до наукових досліджень, у них простежується єдиний світоглядний напрям – духовна культура вчителя, виявляючись через ієрархічну структуру цінностей, упорядкованих ідеалом, є “ядром” або “серцевиною” самостворчої діяльності, що інтегрує цілісність особи вчителя.

Соціальне замовлення суспільства на фахівця (спеціаліста) охоплює сьогодні як вимоги до ідеальної моделі особистості нашого суспільства (інтелектуальна та емоційно-вольова сторони особистості), так і спрямованість на утвердження пріоритету духовних цінностей.

У християнському трактуванні соціальна діяльність – діяконія, тобто служіння. “Діяконія (diaconal ministries) – форми місіонарної діяльності і служіння, які здійснюються формально і неформально діяконами. Історично вони були головним чином формами соціального служіння, що охоплювали турботу про бідних і тих, хто потребує допомоги. У центрі уваги був елемент “служіння” [2, с. 107].

Розглядаючи його ґрунтовніше, ми стикаємося з поняттями “милосердя”, “милість”, “милостиня”.

Милосердя (лат. *miserescordia*) означає добре і співчутливе ставлення, поширене в Біблії на тих, хто його заслужив (Пс. 118:156; Чер. 31:20) (Лк. 6:36) [2, с. 210]. Часто поняття милосердя, милість у християнському розумінні ототожнюють із “прощенням”. Незважаючи на це, давні ізраїльтяни вкладали в це поняття зміст свого колишнього досвіду. Два слова “рахамим” і “хесед” характеризували милосердя – “рахамим” як ознаку інстинктивного виникнення симпатії між двома людьми; “хесед” – вірності, відданості. Згодом сутність слів “милість”, “милосердя” набуває нового значення, яке полягає у “внутрішньому зобов’язанні” між людьми, “вірності”, “відданості”, “милості”: “Хвалить Господа, бо добрий, бо “милість” хесед його повіки (Пс. 107). Цим словом називали Господа, захисника бідних, вдів, сиріт, милосердного до них за Заповітом. Згідно з християнським вченням Бог важко переживав нещастя, в яке людей занурює гріх, – це означало, що він хоче, щоб грішник навернувся до нього. Бог пильнує грішний народ, а

народ, усвідомивши гріх, глибоше пізнає тайну Божого Милосердя. Бог навіки віддав свою прихильність, Батьківське милосердя своєму народові [1, с. 170].

Розглядаючи проблему фахової підготовки соціального педагога на морально-духовних засадах, доцільно звернути увагу на особливості зародження і розвитку соціальної допомоги в Україні.

Розвиток наукового напрямку соціальної педагогіки має свої коріння, які сягають епохи українського Відродження і збігаються з періодом церковно-державної благочинності. Для цього періоду характерні переплетення двох головних напрямів соціальної опіки: продовження традицій Володимира Великого й інших князів, які показали приклад особистісного благодіяння і захисту вбогих, осіб похилого віку, сиріт; вдосконалення форм і розширення масштабів державної підтримки соціально потребуючих верств населення у разі збереження благодійної діяльності Церкви.

У цей період велику соціальну допомогу тим, хто її потребує, надавали монастирі та Церква. Крім релігійної і просвітницької діяльності, монастирі розвивали різні ремесла, садівництво, городництво, надавали притулок і допомогу старцям, сиротам, людям, які зазнали біди. Церква поступово перетворювалась на духовний центр, який поєднував у собі храм, школу і калік, сиріт, жебраків, заохочувалась милостиня. Церковні братства брали активну участь у вирішенні соціальних проблем своїх членів і суспільства загалом.

Першу українську захоронку під опікою чернечого згромадження сестер служебниць було відкрито 1893 року. Перед тим, як розпочати опікунчо-виховну діяльність, сестри, зазвичай, проходили теоретичну підготовку на курсах “захоронярства” й відбували педагогічну практику в закладах чернечих згромаджень. З метою надання кваліфікованої підготовки сестер скеровували на навчання за кордон (є свідчення, що декілька сестер Василянок навчалися в Берліні), а згодом була відкрита приватна семінарія Св. Йосафата для виховниць дошкілля.

Безпосереднім організатором добродійних товариств, що займалися соціально-педагогічною діяльністю, виступала УГКЦ. За її підтримки активно працювали такі товариства: “Товариство підтримки вбогої учнівської молоді”, “Народна українська лікарня”, Український комітет допомоги безробітним і вбогим у Львові, Товариство вакаційних осель, Українське товариство приятелів сиріт, Крайове товариство опіки над дітьми, “Порадня для матерів”, “Захист для сиріт ім. Митрополита Андрея гр. Шептицького”.

Соціально-педагогічний аспект діяльності цих об'єднань був пріоритетним. Вони займалися не лише опікою, а й вихованням (розумовим, моральним, релігійним, національним, патріотичним тощо); організували психолого-педагогічну просвіту батьків у формі курсів, лекцій, консультацій (“Порадня для матерів”).

Велике значення у розвитку соціально-педагогічної допомоги мали громадські організації релігійного спрямування (Марійські дружини, Католицька акція), які поєднували у своїй роботі й добротинну (харитативну) діяльність і педагогічну просвіту. У 1938 році Католицька акція організувала цикл лекцій педагогічного спрямування на такі теми: “Психологія дітей та молоді”, “Релігійно-моральне виховання в дитячих роках і середній школі”, “Освіта і виховання позашкільної молоді”.

Особливого значення соціальної допомоги сиротам, вбогим, безробітним і бездомним надавав митрополит Андрей Шептицький. За його активної участі були створені захисти для сиріт, захоронки, флєбівки тощо, організовані благочинні обіди, індивідуальна допомога вбогим, сиротам, хворим, бездомним, нужденним, їхнім родинам і всім, хто її потребував. Благочинна діяльність митрополита ґрунтувалася на давніх християнських цінностях, культурі та відображала соціальне служіння своєму народові.

Отже, цінності й культура – специфічно людський спосіб буття, що визначає всю палітру духовної та практичної активності людини, її можливої взаємодії з навколишнім світом і собою. Людина культури – це творча незалежна особистість, здатна орієнтуватися у світі духовних цінностей, уміє приймати рішення і нести відповідальність за свої вчинки, здійснювати самостійний вибір стилю поведінки, змісту своєї життєдіяльності. А також це гуманна особистість, у якої любов до людей і прагнення їм допомогти передбачає доброту, чуйність, симпатію, піклування, емпатію, розуміння та їх захист і підтримку. Духовна культура є серцевиною особистості. Духовність, духовні цінності, духовна культура є підґрунтям професійної культури фахівця, яка знаходить своє відображення у професійній соціально-педагогічній діяльності, а також є реальною альтернативою для бездуховності та засобом для подолання моральної кризи в сучасному суспільстві.

1. Абетка християнської науки і обряду. Івано-Франківськ, 2002.
2. Дональд К. Мак-Ким Вестминстерський словарь теологических терминов. М., 2004.
3. Крамаренко І., Хорольська Т. Оптимізм духовних почуттів: віри, надії, любові // Актуальні проблеми духовності: Зб. доп. та реферат повідомл. Київ; Кривий Ріг, 1997.
4. Куліш П. Хутірська філософія і віддалена од світу поезія // Хроніка. 1993. № 5.
5. Лоренц У. Социальная работа в изменяющейся Европе. Амстердам; Киев, 1997.
6. Соціальна робота в Україні: перші кроки / За ред. В. Полтавця. К., 2000.

7. Философия социальной работы: Монография / Под ред. В. И. Митрохина. М., 1998.
8. *Фирсов М. В.* Введение в теоретические основы социальной работы (историко-понятийный аспект). М., 1997.
9. *Швед М.* Роль духовної культури у формації сучасного педагога // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. пед. 2001. Вип. 15. С. 217–223.
10. *Beyond Community Care. Normalisation and Integration Work/Ramon S. (Ed.)*. L., 1991.

PECULIARITIES OF SOCIAL PEDAGOGUES' TRAINING: SPIRITUAL DIMENSION

Mariya Shved

*Ivan Franko National University of L'viv
Doroshenko Str., 41, UA-79000 L'viv, Ukraine*

This article reveals the author's conceptual vision of social pedagogue's professional training and presents essential analysis of the phenomena "spiritual values" and "spiritual culture". The author describes the experience of professional institutes of social work, defines the main values of their activity while accentuating the spiritual dimension of the prospective specialists' professional training in link with its tasks.

Key words: spirituality, moral values, spiritual culture, social pedagogue training.

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ: ДУХОВНОЕ ИЗМЕРЕНИЕ

Мария Швед

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Дорошенка 41, 79000 Львов, Украина*

Раскрыто концептуальное видение специальной подготовки социальных педагогов, проанализирована сущность феноменов "духовные ценности" и "духовная культура". Охарактеризован опыт профессиональных институтов социальной работы и выделены основные ценности их деятельности. Акцентировано внимание на духовном измерении современной профессиональной подготовки будущих специалистов относительно к ее задачам.

Ключевые слова: духовность, моральные ценности, духовная культура, подготовка социальных педагогов.

Стаття надійшла до редколегії 11.06.2008

Прийнята до друку 09.10.2008